



ДОШКІЛЬНЕ ВИХОВАННЯ



4

«РАДЯНСЬКА ШКОЛА»

1961

рівнювати свої бабки з моєю, я побачила на їх обличчях розчарування. Тоді я розповіла дітям, чому моя бабка красива. Я часто спостерігаю бабок, а коли обережно зловлю, то добре роздивлюсь її і відпущу. Вдень на галявинці ми спостерігали бабок. Я обережно зловила красиву бабку сачком, посадила її в банку, зав'язала марлею і показала дітям. Діти мали змогу добре її роздивитися, звертали увагу на крила, їх форму. Потім ми випустили бабку на волю. Діти бачили, як обережно ми поведимося з комахами, і це сприяло тому, що вони теж почали ставитися до них по-іншому.

Багато вражень дало спостереження за мурашками. Раніше діти безжалісно топтали їх. Одного разу біля мурашника я почала розповідати дітям про мурашок. Мурашки метушилися біля свого житла, тягнули траву, соломинки. Діти заці-

кавились. Я пояснила, що мурашки дуже працьовиті, дружні, корисні для людини. Ми бачили, як вони ввечері закривають вхід до свого житла. Таке спостереження не пройшло безслідно. Діти почали підготовувати їх крихтами хліба, фруктами, у них з'явився інтерес до цієї істоти.

Спостереження і посильна праця в кутку природи під керівництвом вихователів розвивали дітей, зміцнювали фізично, робили їх життєрадісними. Діти стали спостережливими, допитливими. Вони самостійно спостерігали за жуками, розповідали, що бачили, як жуки катали грудки землі і тягли до себе в «будиночок», мурашки тягли билинку до своїх «дверей».

Треба відзначити, що інтерес дітей до природи залежить від самих педагогів, від їх знань про природу і любові до неї.

Чергування в кутку природи

Л. ГІЛЬ,

вихователька дитячого садка № 59 м. Запоріжжя

Велике місце у вихованні дошкільників займає чергування. Це — найбільш перевірена і встановлена форма діяльності, що має громадський характер і допускає поділ праці. Ще до прийому дітей у молодшу групу ми організували куточок природи, в якому були рослини і кілька видів тварин, птахів і риб. Діти регулярно спостерігали, як ми, дорослі, поливаємо рослини, розпушуємо землю в горщиках з квітами, обрізуємо сухе листя, замінюємо воду в акваріумі, годуємо рибок, голубів.

З другої половини року дошкільників почали залучати до виконання окремих доручень: потримати сачок або трубку при зміні води в акваріумі, погодувати рибок, полити одну-дві рослини під наглядом вихователя.

На початку навчального року група чотириліток вже мала деякі уявлення про об'єкти куточка приро-

ди. Ми залучали дітей до спостережень за рослинами і тваринами. Під час миття кімнатних рослин звертали увагу вихованців на те, як обережно треба брати листя, як мити його, підкреслювали, що після миття воно стає дуже красивим. При заміні води в акваріумі вказували, що водорості треба промивати обережно і акуратно обрізувати віджилі їх частини.

Багато радості приносять дітям спостереження за живими істотами, наприклад, за їжаком, голубами. Я беру з клітки їжака. Всі вихованці уважно спостерігають за моїми діями, які я супроводжую поясненнями: «Погляньте, діти, наш їжачок знає мою руку. Він понюхав її — і пригнув голочки, щоб не вколоти мене. Зараз я візьму його, і поки він буде їсти, почищу клітку».

Діти слідкують за тим, як їжачок п'є молоко, а я чищу клітку.

Приходячи в дитячий садок, ми з:

вихованцями годуємо голубів, які у нас живуть. Спочатку діти тільки спостерігали, як ми кидали птахам корм. Потім ми почали доручати цю нескладну роботу окремим дошкільникам. А вже в середній групі, з введенням чергування, зобов'язали чергових піклуватися про голубів. І чергові ніколи не забували про цей свій обов'язок. В день чергування вони приходили раніше і перш за все йшли годувати птахів.

В групі чотириліток дітям давали складніші доручення. Під нашим наглядом вони мили камінці для акваріума, поливали одну-дві кімнатні рослини, паличками розпушували землю в горщиках з квітами. Наші доручення вихованці виконували з великою охотою.

В середній групі до чергування в куточку природи дітей підводили через виконання окремих доручень. При цьому їх учили спостерігати: «Ось у фікуса з'явився новий листочок; він гладенький, блискучий», «В акваріумі з'явилися маленькі рибки. Їх багато-багато». Пізніше організували спостереження за морською свинкою. Ця малорухлива, спокійна тваринка викликала у дітей великий інтерес. Я розповіла, що тіло морської свинки вкрите шерстю. У неї чотири лапки з пальчиками і кігтикими. Вона бігає, гризе бурячок. У свинки вуха великі, тіло видовжене. Діти розглядали свинку з великим зацікавленням.

В цій групі спостерігали також за кроликами. Я відчиняю клітку і випускаю кролика. Діти з інтересом слідкують за його стрибками. Я пояснила, що кролик так добре стрибає тому, що у нього задні лапки довші за передні. Потім даю кролику моркву, і поки він гризе її, діти його розглядають.

З другого півріччя в середній групі ввели чергування в куточку природи. Спочатку провели бесіду, ознайомили дітей з куточком природи, з картинками-мітками для чергових, з предметами для догляду за акваріумом (сачок, гумова трубка, термометр, гумова груша, лійка для наливання води); для догляду за птахами (скребачки, щітки, кормушки,

поїлки); показали корм для птахів та сухі дафнії для рибок. Наприкінці розповіли дітям про обов'язки і порядок роботи чергових.

Чергування вихованців старшої групи відзначалося більшою самостійністю, однак ми постійно контролювали їх роботу, бо й старші діти нерідко забувають про свої обов'язки. Праця чергових в куточку природи сприяла розвиткові допитливості, інтересу до тварин і рослин, привчала обережно поводитися з ними. В куточку природи чергувало двоє дітей, і їх спільна праця, спільні інтереси позитивно позначалися на формуванні товариських взаємовідносин. Діти допомагали одне одному, більш досвідчені вчили менш досвідчених. Сьогодні, наприклад, чергують Люда, яка відвідує дитячий садок вже четвертий рік, і Таня — новачок. Більшу частину роботи Люда бере на себе. Вона говорить: «Ти ще не знаєш, як чергувати. Дивись, що я робитиму. Ось я годую голуба — сиплю йому зернятка. А от рибок ти погодуєш».

Люда дістає коробочку з кормом і показує, скільки корму треба взяти. Таня охоче годує рибок. Далі Люда пропонує: «А рослини будемо поливати разом. Ти з одної поливальниці, а я з іншої». Люда спостерігає, як подружка поливає рослини, і дає їй поради. Наступного дня Таня вже могла самостійно доглядати за рибками, а коли чогось не знала, то запитувала Люду, і та їй охоче відповідала. Отак почергувавши три дні з Людою, Таня зрозуміла обов'язки чергового по куточку природи.

Велику роль відіграє порядок призначення чергових. Ми зробили чергування обов'язковим для кожного вихованця. В середній групі за заздалегідь складеним списком призначали на два дні двох чергових. При доборі кандидатур ми враховували індивідуальні психологічні особливості дітей, їх взаємовідносини, трудові та організаційні навички кожного.

Робоче місце чергових організоване так, щоб все було доступним для дітей. Керівництву чергуванням

ми намагалися надати систематичний характер.

Щоб виховувати у дітей почуття відповідальності за доручену справу, ми проводили обов'язкове обговорення роботи чергових. Такі бесіди-обговорення ставлять чергових перед необхідністю оцінити свою працю і відповідати за її якість перед товаришами.

Праця в куточку природи тісно поєднувалася з екскурсіями, з доглядом за квітником та городом, з деякими видами занять. Так, ми провели заняття на тему «Живцювання кімнатних рослин». Після цього куточок природи поповнився багатьма рослинами, догляд за якими доручався черговим. З великим бажанням трудилися чергові, чекаючи результатів. Більша частина живців прижилася, і коли рослини досить зміцніли і підросли, ми подарували їх вихованцям нового дитячого садка, що відкрився по-сусідству.

Ранньої весни в куточку природи вирощували розсаду помідорів. Діти з інтересом спостерігали за появою сходів, за їх ростом, доглядали за ними, а згодом висадили рослини на грядки. Вони доглядали за помідорами аж до збирання врожаю і тому мали можливість спостерігати, як «з маленьких-маленьких зерняток вирости такі смачні червоні помідори».

Поповнився куточок природи і квітами. Разом з дітьми ми пересадили восени айстри, сальвінію, гвоздики, запашний тютюн, хризантеми, канни. Для поповнення куточка природи використовували кожен нагоду. Так, під час екскурсії до ставка впіймали жабу і влаштували в куточку природи тераріум. Догляд за нею також доручили черговим.

В своїй роботі чергові часто використовували матеріал, принесений дітьми з прогулянок. Так, зібравши на городі соняшник, заготовили корм для пташок. Для жаби збирали гусінь, ловили метеликів. Під час безпосередніх спостережень в природі дошкільники не завжди звертали належну увагу на потрібний об'єкт. А коли його переносили в

куточок природи, інтерес набагато зростав. Тут його можна ближче і детальніше розглянути, систематично відмічати певні зміни. А це сприяє розвиткові спостережливості, допитливості, бережливого ставлення до рослин і тварин.

Сезонні зміни в природі і зміни в куточку природи чергові відображали в календарі природи. Це поглиблювало і загострювало у дошкільників спостережливість, викликало бажання відобразити в малюнку помічені зміни. Кращі малюнки вихованців вміщувалися в календарі природи — на спеціальній дошці.

Під час чергування діти набували певних трудових навичок: уміння почистити клітку, погодувати тварин, мити і поливати рослини, розпушувати землю, садити цибулю, сіяти овес, пшеницю, доглядати за рослинами на городі і в квітнику. При цьому керівництво з боку вихователя повинно бути гнучким. Прямим, активним втручанням педагога іноді сковає ініціативу дітей. На початку року в середній групі наше керівництво зводилося до показу і пояснення тих дій, якими дошкільники-чергові ще не оволоділи. Водночас, уже на цьому етапі привчали дітей до самоорганізації, самоконтролю. Увага педагога до праці дітей є запорукою їх відповідального ставлення до роботи. В старшій групі форми педагогічного керівництва змінилися. Тут воно спрямовується на організацію нових умов для праці чергових: ускладнюються вимоги до чергових. Діти старшої групи, оволодівши трудовими навичками, зв'язаними з чергуванням, засвоїли порядок виконання своїх обов'язків. Тому безпосередня вказівка щодо праці чергових, якою ми користувалися в середній групі («поливальницю бери за ручку, поливай ближче до землі»), тепер майже не потрібна. В старшій групі ми орієнтували вихованців на те, щоб вони самі думали, як краще виконати завдання. Із засвоєнням ними нових правил чергування, з ростом відповідальності за доручену справу і розвитком колективних взаємовідносин дітей роль безпосередніх нагадувань, пря-

мих вказівок зменшувалася. Дошкільники старшого віку при правильному керівництві самі справлялися з своїми обов'язками і не потребували повторних вказівок та нагадувань.

Трудові навички, набуті в дитячому садку, є частиною підготовленості дітей до школи, до виконання трудових обов'язків в учнівському колективі.

Виховуючи у дітей любов до праці, прищеплюючи їм елементарні трудові навички, ми разом із завідуючою провадили роботу з сім'єю — роз'яснювали виховне значення праці, необхідність посильної участі дошкільників у праці дорослих. Для цього використовували індивідуальні бесіди, колективні консультації, групові і загальні бать-

ківські збори, провели також батьківську конференцію на тему «Трудове виховання в дитячому садку і сім'ї».

Статті вихователів і батьків на цю тему вміщували в стінній газеті. У дитячому садку проводили для батьків відкриті дні, де вони спостерігали чергування дітей. Відвідуючи дітей вдома, ми цікавилися, як батьки виховують у них самостійність, які доручення, обов'язки покладаються на дитину в сім'ї.

Праця в куточку природи дає багаті враження про рідну природу. Такі враження, здобуті в дитинстві, не згладжуються протягом усього життя. Вони викликають у дітей перше почуття любові до рідного краю, яке потім стає більш осмисленим і глибоким.

Про працю дітей в природі

(Огляд статей)

Ознайомлення з природою — один з основних засобів всебічного розвитку дитини. Спостереження та безпосередня праця дітей в природі розширюють їх кругозір, дають їм конкретні уявлення про рослини і тварини, привчають самостійно мислити, сприяють формуванню в них матеріалістичного світогляду. Праця в природі зміцнює організм дитини, загартовує його, сприяє правильному фізичному розвитку. Працюючи на городі, квітнику або в куточку природи, діти набувають багато нових знань і вмінь, збагачується їх уявлення про багатогранний світ природи, в них розвивається допитливість, активність, свідоме ставлення до тих або інших явищ природи, виховується любовне, бережне ставлення до її об'єктів, розвиваються естетичні почуття.

Ознайомлення дітей з природою — один з важливих розділів виховної роботи дитячого садка. До редакції журналу надійшло багато матеріалів, які свідчать про великий інтерес вихователів до цього питання. В своїх статтях вихователі та завідуючі

діляться досвідом роботи з дітьми на городі, в квітнику, в куточку природи, розповідають про виховання в дітей любові до природи, про розвиток спостережливості, про набуття ними деяких знань про рослини та тварини і оволодіння певними трудовими навичками та вміннями.

Завідувача дитячим садком № 195 м. Києва В. Бойко в статті «Організація живого куточка в дитячому садку» розповідає про те, як колективом дитячого садка було створено живий куточок і яке це значення мало для виховання дітей, у прищепленні їм любові до тварин, бережного ставлення до них, у набутті певних знань про їх поведки. В дитячому садку є кролі, білочка, черепахи, їжачки, морська свинка. Особливо багато кролів. Взимку для них в куточку природи діти вирощують буряки, моркву, цибулю, сіють овес, пшеницю. Діти з великим інтересом і бажанням доглядають своїх звірят, завжди з цікавістю дивляться, як їжачки ховаються в сіно, нагортаючи його на спину, і так сплять, як